

United Nations Committee on
the Rights of the Child

General Comment No. 26

bahin sa:

**Mga katungod sa mga bata ug ang
kalikopan nga adunay espesyal nga pokus
sa pagbag-o sa klima**

Bersyon para sa mga Bata

2023

Ang United Nations Convention on the Rights of the Child usa ka mahinungdanong kasabotan sa mga nasod nga nagsaad nga proteksyonan ang mga katungod sa mga bata. Gipatin-aw sa Convention kon kinsa ang mga bata, ang tanan nilang mga katungod, ug ang mga responsibilidad sa mga gobyerno aron maproteksyonan, mapauswag ug matuman ang mga katungod sa mga bata.

Ang Committee on the Rights of the Child usa ka grupo sa 18 ka eksperto sa hisgotanang katungod sa mga bata nga nagpapanalipod sa mga katungod sa matag nasod nga mingpirma sa Convention. Nagahatag sab ang Komite ug mga rekomendasyon sa matag nasod kon unsaon nila pagpalambo sa ilang mga lakang aron maabante ang mga katungod sa mga bata.

Ang Komite nagsulat og usa ka dokumento nga gitawag nga General Comment o Kinatibuk-ang Komento nga nagpatin-aw sa mga gobyerno kon unsa ang kalambigitan sa mga katungod sa mga bata sa kalikopan ug pagbag-o sa klima, ug kon unsa ang angayang buhaton sa mga gobyerno aron maproteksyonan ang maong mga katungod. Gibasa nimo karon ang usa ka bersyon sa General Comment nga gimugna alang sa mga bata, uban sa mga miyembro sa Children's Advisory Team alang sa General Comment No. 26.

Pasiuna

Ang kadaot sa kalikopan usa ka seryosong hulga sa mga katungod sa mga bata sa tibuok kalibotan. Ang mga bata nagapanawagan og diha-diha nga aksyon aron ang ilang mga katungod maproteksyonan. Ang usa ka limpyo, himsog ug sustenableng kalikopan usa sab ka tawhanong katungod, ug kinahanglan kini sa mga bata aron ilang matagamtam ang ilang mga katungod. Kini nga General Comment nagpatin-aw nganong kinahanglanon ang hinanaling aksyon alang sa kalikopan ug klima ug unsay kinahanglang buhaton sa mga gobyerno aron maproteksyonan ang tanang mga katungod sa mga bata. Giklaro sab niini nga kinahanglang proteksyonan sa mga gobyerno ang mga katungod sa mga bata karon ingon man mga bata sa umaabot nga mga henerasyon.

Ang mga paningkamot sa mga bata nga mobarog alang sa ilang mga katungod sa kalikopan nagtukmod sa Committee sa paghimo niining General Comment. Ang mga bata adunay mahinungdanon kaayong papel sa paghulma niini: **16,331 ka bata** gikan sa **121 ka nasod** ang nagpaambit sa ilang mga panan-aw ug ideya diha sa mga konsultasyon nga gilunsad kauban ang mga miyembro sa Children's Advisory Team alang sa General Comment No. 26. Ang mga kinutlo gikan sa mga bata sa General Comment gikan sa mga nahitabong konsultasyon.

"Gusto nakong sultian sila [mga hamtong] nga kita mao ang umaabot nga mga henerasyon ug kon inyong daoton ang kalibotan, asa kami mopuyo?!"

(Batang lalaki, 13 anyos, India)

Ang usa ka animated nga bidyo ug poster nga bersyon alang sa mga bata, lakip ang mga kinutlo gikan sa mga bata sa General Comment makit-an sa:

childrightsenvironment.org

Unsa ang kalambigitan sa katungod sa mga bata sa kalikopan ug pagbag-o sa klima?

Ang tanang mga katungod sa mga bata magkalambigit ug samang mahinungdanon. Ang pila ka mga katungod nag-atubang og hulga sa kadaot sa kalikopan ug pagbag-o sa klima. Ang pila ka mga katungod aduna sab mahinungdanong papel diha sa pagpanalipod sa mga katungod sa mga bata - sama sa ilang katungod sa edukasyon.

Artikulo 2

Katungod sa kawalay-diskriminasyon

Ang kadaot sa kalikopan mahimong usa ka mas dakong hulga alang sa pipila ka mga grupo sa mga bata, labi na ang mga batang Lumad, mga batang kabahin sa mga minoryang grupo, mga bata nga adunay kakulangan o depekto, ug mga bata nga nagpuyo sa mga lugar nga mas apektado sa mga kalamidad ug pagbag-o sa klima. Ang mga gobyerno kinahanglang mangalap og impormasyon aron mahibal-an ang pagkadili-patas sa mga grupo, ug maghimo og partikular nga mga aksyon aron masulbad kini. Kon ang mga gobyerno mohimo og aksyon kalabot sa kalikopan, kinahanglang ipaneguro nila ang dugang pag-amping aron dili kini mohatag og negatibong epekto sa mga bata.

Artikulo 3

Labing maayo nga interes sa bata

Kon mohimo og mga desisyon bahin sa kalikopan ug pagbag-o sa klima, kinahanglang hunahunaon sa mga gobyerno kon unsay mga epekto niini sa mga bata, ug kon unsaon nila pagsuporta sa kaayohan ug paglambo sa mga bata karon ug sa umaabot.

Artikulo 6

Katungod sa kinabuhi, pagkabuhi ug paglambo

Ang mga bata kinahanglang mabuhi, modako ug molambo sa himsog, luwas nga mga palibot ug makatagamtam og gikinahanglang suporta. Ang ilang kinabuhi kinahanglang dili gayod ibutang sa peligro gumikan sa pagdaot sa kalikopan sama sa polusyon o *lead exposure*.

Artikulo 12

Katungod nga madungog

Kinahanglang seryosohon sa mga hamtong ang mga bata ug hatagan og tingog bahin sa mga hisgotanan kalabot sa kalikopan ug pagbag-o sa klima. Kinahanglang ipasalmot sa mga gobyerno ang mga bata diha sa paghimo og mga desisyon bahin sa kalikopan ug pagbag-o sa klima, ug ipaneguro nga mohatag silag katubagan o feedback sa mga bata kon giunsa pagkonsiderar sa ilang mga panan-aw.

Artikulo 13, 15

Katungod sa kagawasan sa pagpahayag, asosasyon ug malinawon nga asembliya/pagtigom

Ang mga bata kanunay nga nagabarog alang sa ilang mga katungod sa kalikopan isip mga tigpanalipod sa tawhanong katungod. Daghang mga bata usab ang gagahin og panahon kauban ang mga higala ug mga grupo aron makigbinayloay og impormasyon ug mga ideya. Ang mga gobyerno kinahanglang mosuporta sa mga bata sa pagpadayag sa ilang kaugalingon pinaagi sa paghatag og luwas ug nagahatag-gahom nga mga luna alang sa maong buhat. Ang mga gobyerno kinahanglang mohimo og mga balaod aron maproteksyonan ang mga tigpanalipod sa tawhanong katungod sa mga bata.

Artikulo 13, 17

Pagbaton og impormasyon

Kinahanglang ipaneguro sa mga gobyerno nga ang mga bata makabaton og tin-aw ug sakto nga impormasyon kalabot sa kinaiyahan ug klima, lakip ang impormasyon bahin sa mga plano ug desisyon nga gihimo, ug bahin sa mga aksyon nga mahimo sa mga bata mismo. Ang impormasyon kinahanglang ipaambit sa lainlaing mga paagi aron masabtan kini sa mga bata nga dunay nagkalinlaing pangedaron ug mga kagikan.

Artikulo 19

Katungod sa kagawasan gikan sa tanang matang sa kabangis o kapintasan

Ang kadaot sa kalikopan ug pagbag-o sa klima mahimong mosangpot sa dili estable o nagabag-o-bag-ong mga sitwasyon, panagbangi ug pagkadili-patas nga mobutang sa mga bata sa mas peligrosong sitwasyon sa pisikal ug sikolohikal nga kabangis o kapintasan. Ang mga gobyerno kinahanglang mohimo og dugang pang mga paningkamot aron mapanalipdan ang mga bata pinaagi sa paghatag og duso sa mga serbisyo nga alang sa mga bata ug pinaagi sa pagpaningkamot aron masulbad ang mga hinungdan sa kapintasan.

Artikulo 24

Katungod sa kahimsog

Ang kahimsog sa lawas ug pangisip sa mga bata kinahanglang dili maapektohan sa pagbag-o sa klima, polusyon, dili himsog nga sistema sa ekolohiya (ecosystem), ug pagkawala sa nagkadaiyang kalalangan (biodiversity). Kon ang usa ka bata nagaatubang og mga isyu sa kahimsog, kinahanglan siyang makabaton og panglawas nga pag-atiman ug suporta.

Artikulo 26, 27

Katungod sa katilingbanong seguridad ug desenteng sukdanan sa pagkinabuhi

Ang mga bata kinahanglang makabaton og luwas nga pagkaon, limpyo nga tubig, desente nga puy-anan ug mga materyales nga gikinahanglan aron sila mabuhi ug molambo. Kinahanglang ipaneguro sa mga gobyerno nga ang mga bata dili mabuhi sa kakabos o dili luwas nga mga kahimtang.

Artikulo 28, 29

Katungod sa edukasyon

Ang mga bata kinahanglang hatagan og sakto ug daling masabtan nga edukasyon bahin sa kalikopan. Ang edukasyon bahin sa kalikopan kinahanglang mosuporta sa mga bata nga sila makalambigit ug morespeto sa kalikopan. Ang mga lugar diin ang mga bata nagakat-on kinahanglang luwas gikan sa kadaot sa kalikopan.

Artikulo 30

Ang mga katungod sa mga batang Lumad ug mga batang kabahin sa mga minorityang grupo

Ang kinabuhi, kaluwasan, ug kultural nga gawi sa sa mga batang Lumad ug mga batang kabahin sa mga minorityang grupo kanunay konektado sa ilang natural nga palibot. Kinahanglang ipaneguro sa mga gobyerno nga maproteksyonan ang ilang mga katungod ug iapil ang mga bata sa tanang mga desisyon nga pagahimoon bahin sa ilang kalikopan.

Artikulo 31

Katungod sa pagpahulay ug pagdula

Ang mga bata kinahanglang nga makadula ug mahimong aktibo sa limpyo ug luwas nga mga lugar ug makakonektar sa atong natural nga kalibotan. Kinahanglang ikonsiderar sa mga gobyerno kon asa ug kon unsaon pagdula ug pagpahulay sa mga bata kon duna silay plano alang sa bag-ong mga kasilinganan o mga lugar nga mahimong adtoan sa mga bata.

Katungod sa usa ka limpyo, himsog ug sustenable nga palibot

Gipatin-aw sa Komite nga ang mga bata adunay katungod sa usa ka limpyo, himsog ug sustenable nga palibot. Ang mga bata nanginahanglan og usa ka limpyo nga palibot aron matagamtam nila ang tanan nilang tawhanong katungod. Ang mga bata kinahanglang makabaton og limpyo nga hangin ug tubig, luwas nga klima, himsog nga ekosistema ug bayodibersidad, himsog nga pagkaon ug dili hugaw nga palibot.

Unsa ang kinahanglang buhaton sa mga gobyerno aron maproteksyonan ang mga katungod sa mga bata, lakip ang ilang katungod sa usa ka limpyo, himsog ug sustenable nga palibot?

Pagrespeto

Pagbaton og sa hustisya

Kooperasyon

Tahoron, proteksyonan, ug ipatuman ang mga katungod sa mga bata pinaagi sa paghimo og mahukmanon ug kongkreto nga mga lakang ug pagtuman sa ilang mga saad aron maseguro nga ang matag bata modako sa usa ka limpyo, himsog ug sustenable nga palibot.

Mohimo og regular nga **Pagsusi sa Epekto sa Mga Katungod sa Bata (Child Rights Impact Assessment)** aron masabtan (ug maresolba) kon sa unsang paagi makaapekto (o nakaapekto) ang ilang mga desisyon - paghatag og espesyal nga atensyon sa pagkalain-lain sa mga epekto sa mga bata sa tanang pangedaron ug kagikan.

Ipaneguro nga tahoron sab sa mga **negosyo** ang mga katungod sa mga bata pinaagi sa paghimo og mga balaod, regulasyon ug polisiya aron mapugngan ang mga kompanya sa paghugaw sa kalikopan ug pagdaot sa mga bata, ug aron mapaneguro nga dili matago sa mga negosyo ang ilang mga epekto sa kalikopan.

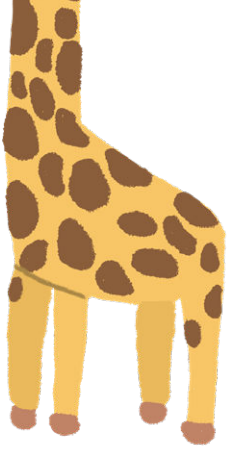
Ipaneguro nga ang mga bata gisuportahan aron **makabaton og hustisya** - buot pasabot, mga solusyon, suporta ug danyos alang sa kadaot ug mga epekto nga ilang nasinati - sa nasodnon, rehiyonal ug internasyonal nga ang-ang.

Internasyonal nga makigtambayayong sa ubang mga gobyerno tungod kay ang mga problema kalabot sa kalikopan dili mohunong sa utlanan sa usa ka nasod. Ang mga nasod nga labing responsable sa negatibo nga epekto sa kalikopan ug kadtong dunay daghang mga rekurso kinahanglang mohimo og dugang aksyon, ug suportahan ang mga nasod nga labing naapektohan.

"Ang pag-init sa kalibotan (global warming) ug uban pang mga problema dili masulbad kon walay kalibotanong kooperasyon."

(Batang babaye, 11, Tsina)

Kinahanglang hunahunaon o ikonsiderar sa mga gobyerno ang mga katungod sa mga bata sa tanan nga pagahimoong desisyon bahin sa **pagbag-o sa klima** ug ikonsiderar ang pagbag-o sa klima sa mga desisyon bahin sa mga bata.

Kinahanglan nilang:

Kunhoran o i-mitigate ang epekto sa pagbag-o sa klima - buot pasabot, pagtuman sa ilang mga saad nga limitahan ang pag-init sa planeta, pagsunod sa unsay giingon sa mga siyentista bahin sa pagbag-o sa klima, ug paghimo og hinanaling aksyon.

I-apil ang mga bata sa paghimo og mga plano sa **pagpahiangay (adaptation)**, mga desisyon ug mga solusyon ug protektahan ang mga bata nga nakasinati na sa mga epekto sa pagbag-o sa klima. Lakip niini ang pagpalig-on sa mga estruktura sa eskuylahan ug mga tubo sa tubig batok sa mga bagyo, pagbaha ug uban pang daotang mga panahon, ug paghatag og mga suplay sa pagkaon panahon sa mga emerhensiya.

Hatagan og pinansyal ug teknikal nga tabang ang mga nasod nga nagasinati og pagkabalda ug kadaot nga nakaapekto sa mga katungod sa mga bata.

Ipaneguro nga ang **mga negosyo**, lakip ang mga global nga negosyo sa sobra sa usa ka nasod, dili negatibong makaapekto sa mga katungod sa mga bata pinaagi sa pagseguro nga paspas nga mamenuhan sa mga negosyo ang ilang ginabugang aso ug pagpasiugda sa renewable nga mga enerhiya.

Ipaneguro nga ang bisan unsang **pinansya kalabot sa klima** dili mosuporta sa kalihokan nga makalapas sa mga katungod sa mga bata.

"Ang mga hamtong [kinahanglang] moundang sa paghimo og mga desisyon alang sa umaabot nga dili nila masinati. [Kami] ang yawe nga paagi aron masulbad ang pagbag-o sa klima tungod kay kinabuhi (namo) ang anaa sa peligro."

(Batang babaye, 17 anyos, Croatia)

General Comment

Child rights, environment and climate change

Terre des Hommes
International Federation

Children's
Environmental
Rights Initiative